

**Тези виступу академіка НАН України Б.Є.Патона
на зустрічі з Прем'єр-міністром України (26 вересня 2016 р.)**

Вельмишановний Володимире Борисовичу!

Шановні члени Уряду, колеги!

1. Насамперед дозвольте висловити глибоку вдячність Вам, Володимире Борисовичу, за ініціативу цієї зустрічі.

Цілком зрозуміло, що стратегічним напрямом виходу нашої держави із нинішніх економічних проблем є пріоритетний розвиток високотехнологічних галузей, продукція яких має бути конкурентоспроможною на світовому ринку. А розвиток цих галузей може спиратися лише на вітчизняну науково-технічну сферу.

Незважаючи на значні втрати останнього періоду, наукові установи нашої Академії мають вагомі розробки, які в багатьох випадках успішно впроваджуються у виробництво.

Відзначу, зокрема, що за результатами проведених комплексних досліджень з оцінки стану корпусів реакторів та іншого обладнання атомних електростанцій відстрочено на 10-20 років виведення з експлуатації 6-и з 15-ти діючих енергоблоків. При цьому економічний ефект від подовження терміну роботи лише одного блоку складає близько 1,5 млрд. дол. на рік. Здійснено випробування ядерного палива фірми «Вестінгаус», що дало змогу заощадити 1,3 млрд. грн. державних коштів. Виняткове значення для вітчизняної енергетики та медицини має унікальне джерело нейтронів, створене харківським науковцями за фінансової підтримки з боку США.

З минулого року виконується академічна наукова програма з проблем підвищення обороноздатності та безпеки держави, в рамках якої здійснюються важливі роботи під конкретні замовлення «Укроборонпрому» та Міністерства оборони. Серед результатів програми – розробка перших вітчизняних зразків прозорої броні, які відповідають стандарту НАТО, оптичні екрани для систем ефективного виявлення та прицілювання бронетанкової техніки, багато розробок для військової медицини.

В транспортній галузі з використанням технології контактного стикового зварювання рейок з високоміцної сталі вже прокладено 5 тис. км безстикового «оксамитового» шляху, що дозволило вдвічі збільшити швидкість руху потягів.

Для видобувної галузі створена унікальна технологія, яка дозволяє проводити пошуки родовищ нафти й газу з точністю прогнозу до 90%, що втричі перевершує середньосвітовий показник для таких пошукових робіт.

Для потреб охорони здоров'я створено низку високоефективних препаратів та приладів для профілактики та лікування таких тяжких захворювань, як інсульт, інфаркт, туберкульоз, які значно дешевші за імпорتنі. Зокрема, на Вінниччині за обласною програмою по оснащенню центрів первинної допомоги вже передбачено придбання понад 30 маммографів. Вони дозволяють ефективно, без застосування рентгенівських променів, діагностувати рак молочної залози на ранніх стадіях.

Для агропромислового комплексу створено нові високопродуктивні сорти озимої пшениці, урожай яких, фактично, покриває потреби України в продовольчому зерні, а щорічний економічний ефект при цьому становить понад 2 млрд. грн.

Загалом, лише протягом минулого року установи Академії виконували роботи для 40 великих вітчизняних підприємств. Серед них - конструкторські бюро «Південне», «Арсенал», «Мотор-Січ», підприємства «Антонов», «Зоря-Машпроект», Павлоградський хімічний завод.

Вагомий внесок робиться у вирішення проблем гуманітарної сфери країни. Розроблено ґрунтовні рекомендації щодо механізмів розв'язання міжетнічних та релігійних суперечностей, протидії сепаратизму та антиукраїнській пропаганді. Значна увага приділяється дослідженню проблем реінтеграції Донбасу та Криму в політико-правовий і соціокультурний простір України.

Звичайно ми розуміємо, що участь вітчизняної наукової сфери, в тому числі нашої Академії, в технологічному оновленні та інноваційному розвитку економіки і соціальної сфери може й повинна стати значно вагомішою.

2. Шановні колеги! Наведені та багато інших прикладних розробок були отримані на основі багаторічних фундаментальних досліджень наших установ. У зв'язку з цим хотів би наголосити на

важливості пріоритетної підтримки таких досліджень. Саме вони є основою розвитку нових технологій, забезпечення якісної освіти та розвитку культури.

Разом з тим, доводиться з болем констатувати, що стан вітчизняної фундаментальної науки є зараз вкрай загрозливим і продовжує стрімко погіршуватись. Вимушене значне скорочення за останні роки чисельності науковців, різке зменшення притоку здібної молоді, відсутність сучасного наукового обладнання призводять, на жаль, до реальної загрози руйнування Академії, її визнаних наукових шкіл і колективів.

Основною причиною такого стану є, насамперед, неприпустимо низький рівень фінансування науки. Тому, на наше переконання, навіть у тій скрутній ситуації, яка склалася в Україні, треба невідкладно, починаючи вже з бюджету на 2017 рік, збільшувати видатки на науку до рівня, який унеможливить її подальшу руйнацію.

Наша Академія наук, яка була створена у важкі роки громадянської війни, накопичила за свою майже столітню історію величезний науковий потенціал. Було б безвідповідально і небезпечно, якби ми втратили це безцінне національне надбання.

3. В той же час ми усвідомлюємо необхідність реформування нашої діяльності відповідно до сучасних умов. Тому Академія ще наприкінці 2013 року схвалила Концепцію свого розвитку до 2023 року. Відповідно до цієї Концепції вже здійснюється реформування установ з використанням нової методики

оцінювання ефективності їх діяльності, яка розроблена за європейськими стандартами. В результаті визнано за доцільне ліквідувати понад 20 наукових установ та організацій. Також уже скорочено 220 структурних підрозділів та майже 5 тис. працівників.

Разом з тим хотів би наголосити, що заходи з реформування дадуть позитивний ефект лише тоді, коли держава суттєво посилить підтримку науки та створить сприятливий інноваційний клімат. Тоді і Академія зможе більше зробити та заробити, працюючи з бізнесом.

4. Підсумовуючи, підкреслю, що величезним набутком Національної академії наук та її перевагою над іншими науковими структурами є об'єднання в ній наукових установ та вчених з різних галузей знань. Це дозволяє вирішувати масштабні і нагальні наукові проблеми, що вимагають міждисциплінарних підходів. Завдяки цьому Академія готова брати найактивнішу участь у науковому обґрунтуванні важливих державних рішень та стратегічних програм розвитку країни, їх експертизі та реалізації.

Вельмишановний Володимире Борисовичу!

Ми щиро сподіваємося на підтримку Уряду у вирішенні проблем розвитку вітчизняної науки та готові й надалі наполегливо працювати над тим, щоб здобутки українських вчених дієво сприяли зміцненню безпеки, примноженню добробуту і процвітанню нашої країни!

Дякую за увагу.